

GSJ JOURNALS SERIE B: ADVANCEMENTS IN BUSINESS AND ECONOMICS

Number: 1, Issue: 1, p. 1-18, 2018

GÖÇ VE UYUM POLİTİKALARI MIGRATION AND INTEGRATION POLICIES

Prof. Verda CANBEY - OZGULER¹
(Received 20.06.2018 Published 25.07.2018)

Özet

Uyum, mültecilerin kendi kültürel kimliğinden vazgeçmeden ev sahibi topluluğa uyumunu ve ev sahibi toplumun da kurumları ile birlikte mültecileri kabul ederek ihtiyaçlarını karşılaması biçiminde iki taraflı bir durumdur. Karşılıklı taraflar "uyum" ve "hoş karşılama" yaklaşımı içinde bulduklarında olumlu bir durum ortaya çıkmaktadır. Uyumun eğitim, sağlık, emek piyasalarında yer alma gibi çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu boyutlardan birine ağırlık vererek diğerlerini dışlamak sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Ortaya çıkan nüfus hareketinin türüne göre oluşan farklı göçmen kategorileri için farklı uyum politikaları söz konusu olmaktadır. Türü ne olursa olsun, tüm göçlerin olumlu ve olumsuz sonuçları olmaktadır. Zorlayıcı faktörlerin etkisiyle hayatta kalabilmek için başka ülkelere göç etmek zorunda kalanlar, kendilerini diğer ülkelerde ve tanınmayan bölgelerdeki farklı bir hayatta kalma mücadelesinde farklı zorluklar yaşamaktadır. Günümüzde savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan yaklaşık 3.485.644 Suriyeli bulunmakta ve bu kişilerin sadece 235.000'i "geçici koruma merkezleri" (kamp) bünyesinde kalmaktadır. Bu çalışmada, genel olarak göç ve uyum konusuna yer verildikten sonra, ağırlıklı olarak Türkiye'ye gelen geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler örneği üzerinden uyum ve göç konusu literatüre dayalı olarak incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Uyum, Entegrasyon, Kitlesele Göç, Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Abstract

Integration is a two-sided phenomenon in which refugees adapt to their host community without surrendering their cultural identity, and the host community, together with its institutions, accepts refugees and meets their needs. Therefore, mutual parties are integrating in harmony with a welcoming approach. Harmony is established through various dimensions, such as education, health and participation in labour markets. It is both possible and vital to reveal the problems of the exclusion of others via these dimensions. In addition, there are different adaptation policies for different categories of migrants, according to the type of emerging population movement, which affect the achievable levels of harmony and must be considered. Whatever the type, all migrations have positive and negative consequences. Those who have to migrate to other countries in order to be able to survive under the influence of compulsive factors find themselves in a different struggle for survival in other countries and unfamiliar regions. Nowadays we are seeing mass immigration by Syrians who fled the war to seek refuge in Turkey. For approximately 3,485,644 people, only 235,000 "temporary protection centers" (camps) are provided for accommodation facilities. In this study, after a review of migration and integration in general, cohesion and migration issues will be explored through the Syrian with temporary protection population that is entering Turkey, which will be examined based on the literature.

Key Words: Migration, Integration, Mass Migration, Syrians within Temporary Protection Scop

¹PhD, Anadolu University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Labour Economics and Industrial Relations, vcanbey@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Sınırları aşmak ve başka coğrafyalara göç etmek insanlık tarihi kadar eski olsa da günümüzde yaşanan uluslararası göç, etnik ve kültürel birlik üzerine kurulmaya çalışılan ulus-devletlerin siyasal güçleri ile yurttaşları üzerinde egemenlik hakları ile bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. Sınırların belirlenmesi “yurttaş” ve “yabancı” kimlikleri ile kayıt içine alınması süreci “öteki” kategorisinin ortaya çıkışına neden olmuştur². Bu anlamda “ötekiler” olarak mülteciler ve mültecilik olgusu sadece ülkesini terk eden kişiyi değil aynı zamanda hedef ülkeyi ve vatandaşlarını da etkilemektedir. Devletler çeşitli nedenlerle göçmen kabul etmekte ve farklı uyum/entegrasyon politikaları uygulamaktadırlar. Göç teorilerinde de açıklandığı gibi kimi zaman kendi ekonomilerini güçlendirmek (merkez-çevre kuramı) kimi zaman da tarihi bağlar nedeniyle göçmenlere kapılar açılmaktadır. Kimi durumlarda ise zorunlu nedenlerle göç eden kişilere insani gerekçelerle yardım edebilmek amacıyla göçmen/mülteci/sığınmacılar kabul edilmektedir. Göçmen/mültecileri kabul etme nedenleri uyum/entegrasyon politikalarının oluşturulması ve yürütülmesi aşamasında belirleyici olmaktadır.

Göç ve uyum da bu bağlamda göçmenlerin geldikleri yeni topluma alışmaları ve ayrımcılık yaşamamaları konularını içermektedir. Bu noktada “en az yerleşikler kadar o toplum üyesi olma” uyum sürecinin nihai hedefi olarak ifade edilebilir. Uyum süreci göç nedenleri ile doğrudan bağlantılıdır. Ülkedeki emek gücü açığını kapatması için davet edilen göçmenlerle, savaştan canını kurtarıp ülkeye sığınan göçmenlerin uyumu aynı veriler/kavramlar üzerinden analiz edilemeyeceği gibi uyum süreçleri de aynı araçlarla yönetilememektedir.

Bu çalışmada genel olarak göç ve uyum konusuna yer verildikten sonra, ağırlıklı olarak Türkiye’ye gelen geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler örneği üzerinden uyum ve göç konusu incelenmektedir.

2. GÖÇ VE UYUM POLİTİKALARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Uyum kavramı, özellikle göç ve göçmenlik sürecine paralel olarak toplumların gündemine gelmiş; hem göç alan hem de göç veren ülkeler açısından giderek daha çok önem kazanmış bir konudur. Entegrasyon kelimesi farklı ülkelerde farklı anlamlar taşıyan bir kelime olmakla birlikte, ev sahibi toplum ve göçmen arasındaki karşılıklı uyum sürecini ifade etmektedir. Entegrasyon yabancıların kendi özel deneyimlerinden ayrılmaları değil bireysel ve kolektif kimlikleriyle bütün toplumsal organizasyonlar, çalışma ve sosyal hayat alanlarında ortak uyumları olarak anlaşılmalıdır. Uyum süreci o ülkenin ve göçmenlerin beklentilerine göre şekillenmektedir (Perşembe, 2005:

² Göçmen ve göçmen benzeri kavramların şemsiye niteliğindeki başlığı “yabancı”dır. Kendi ülkesinde vatandaş olarak birtakım haklara sahip olan birey, bu kısa veya uzun süreli hareketlerden/yolculuklardan sonra kendisini yeni bir kavramın içinde bulunmakta ve yeni bir statü içine girmektedir. Bireyin yeni içinde bulunduğu kavram en genel ifadeyle yabancı olarak adlandırılmakta, statüsüne göre değişik adlar alabilmektedir. Göçmen, mülteci, sığınmacı, vatansız gibi aralarında küçük farklılıklar bulunan birçok kavramla ifade edilebilmektedir (Ergül, 2012: 214). Suriye kaynaklı kitlesel göç ile gelen kişiler Türkiye’de “Geçici Koruma Altında Bulunan” kişilerdir. Tanımlar ile ilgili ayrıntılı bilgiyi Ek Tablo 1’de bulabilirsiniz.

273). Toplumun geçmişine ve kültürel özelliklerine yönelik önyargılı yaklaşımlar bir arada yaşayan toplumlarda birbirine anlayış göstermelerini ve uyumlarını engellemektedir. Uyum ve entegrasyon kelimelerinin birebir aynı anlamı vermediği ancak genel olarak göç literatüründe (tam bir fikir birliği bulunmamakla birlikte) eş anlamlı olarak kullanıldığı ifade edilebilir (Çağlar ve Onay, 2015: 35). Bu çalışma kapsamında da uyum ve entegrasyon kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır

Köken kültürün tam anlamıyla yok olması şeklinde tanımlanan, toplumların kültürel çoğulculuğuna ters düşen ve günümüzde anti-demokratik olarak görülen asimilasyon teorileri 1960'lardan itibaren yerini uyum/entegrasyon kavramına bırakmıştır (Kastoryano'dan aktaran Çağlar ve Onay, 2015: 46).

Uyum konusunda en yaygın kabul edilen tanımlardan biri Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK/United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR) tarafından kabul edilen tanımdır. BMMYK uyumu, birbiriyle bağlantılı yasal, ekonomik ve sosyo-kültürel üç farklı boyutu olan dinamik çok yönlü ve iki taraflı işlem olarak kabul etmektedir. Uyum, mültecilerin kendi kültürel kimliğinden vazgeçmeden ev sahibi topluluğa uyumunu ve ev sahibi toplumun da kurumları ile birlikte mültecileri kabul ederek ihtiyaçlarını karşılaması biçiminde iki taraflı bir durumdur. Bireyler veya (etnik) gruplar açısından söz konusu olan uyum, kültür, okul, eğitim ve mesleğe giriş gibi bütün alanlarda bireylerin katılımını mümkün kılmaktadır (Çağlar ve Onay, 2015: 48). Uyum konusu tüm boyutlarıyla ele alınması gereken bir olgu olup sadece tek boyut üzerinden geliştirilen politika ve yaklaşımların uzun vadeli etkileri sınırlı olmaktadır. Örneğin; konunun ekonomik ve hukuki boyutlarına odaklanan bir yaklaşım insani boyutu yeterince dikkate almadığında, göçmen/mülteci bireylerin sosyo-ekonomik sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik uyumlarında ciddi sıkıntılar yaşanabilmektedir (Türker ve Yıldız, 2015: 24).

Ekonomik kaynakların paylaşılması sorunu göçmen/mültecilere karşı ayrımcı ve dışlayıcı tutumların gelişmesine neden olabilmektedir. Göçmen/mülteciler de alıştıkları çevreyi, uzun yıllar yaşadıkları toprakları, arkadaşlarını ve anılarını bırakarak kendilerini yeni bir ortamda bulmaktadırlar. Özellikle bu göç zorunlu nedenlerle gerçekleşmişse psikolojik travmalar, stres ve depresyon gibi olumsuz psikolojik sonuçları da olabilmektedir. İsteğe bağlı göçlerin aksine zorunlu göçlerde belirsizlik unsuru daha fazla olmaktadır.

2.1. Uyum/Entegrasyon

Günümüz çok kültürlü toplumlarında bireyler göçmen, mülteci, sığınmacı, konuk, etnik azınlık olarak geçici ve kalıcı sürelerle bulunmaktadır. Uyum süreci, sağlık durumu, iletişim yeterlilikleri, farkındalıklar, kabul duygusu, kültürel davranış becerileri, ekonomik yeterlilikler gibi çok boyutlu bir yapıdadır (Şeker, 2015: 15). Uyum süreci 3 ölçütü içermektedir. İlki hukuki ölçüttür. Göçmenin ev sahibi ülkede o ülke vatandaşlarının sahip olduğu yasal haklara sahip olmasıdır. İkincisi ekonomik ölçüttür. Göçmenin kendisi ve ailesi için sürdürülebilir bir gelecek sağlayacak, yaşadığı ev sahibi ülke standartlarına uygun bir yaşam maliyetini karşılayacak olanakları sağlayacağı bir işinin olmasıdır. Son ölçüt kültürel ve sosyal ölçüttür, göçmenin

ayrımcılık korkusu yaşamadan, içinde yaşadığı ülke ile sosyal, kültürel bağlar kurması, kendini ifade ederek mevcut kültürel ve sosyal yapıya katkıda bulunmasıdır (Karasu, 2016: 995). Uyum kavramı farklı amaçlarla göç eden gruplar (göçmenler, uluslararası öğrenciler, geçici çalışma için gelenler, mülteciler, etnik kültürel gruplar, insani koruma, sığınmacı) için önemini arttırarak korumaktadır (Şeker, 2015: 20). Uyum süreci; birey ve grupların göç edilen yerin beklentileri doğrultusunda yaşamlarını tekrardan düzenleme ve daha tatmin edici bir hayat kurma çabaları olarak tanımlanmaktadır (Saygın ve Hasta, 2018: 306). Bu süreçte stres, başa çıkma ve kültürel öğrenme kuramları temel alınmaktadır. Farklı araştırmacıların çalışmalarında bu uyum süreci psikolojik uyum ve sosyo-kültürel uyum olarak yer almaktadır. Psikolojik uyum stres ve başa çıkmaya dayanmaktadır. Bu yönüyle uyumun duygusal yönünü ifade etmektedir. Sosyo-kültürel uyum ise kültürel öğrenme teorisine dayanmakta, uyumun davranışsal yönünü kapsamaktadır. Bu iki uyum alanına üçüncü bir alan olarak ekonomik uyumu da dikkate alan çalışmalar da bulunmaktadır (Şeker, 2015: 16). Uyum süreci grup düzeyinde (siyasal, ekonomik, kültürel, demografik dönüşümler) ya da bireysel düzeyde ele alınabilmektedir. Bireysel düzeyde uyum sosyokültürel ve psikolojik uyum olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır³. Bunlar;

- Sosyo-kültürel uyum günlük yaşamda karşılaşılan zorluklar ile ilişkilendirilerek ölçülmektedir. Dil öğrenme süreci kültürel öğrenmeyi ve sosyal desteği arttırarak sosyo-kültürel uyumda etkili olmaktadır. Uyum ve kültürleşme arasındaki ilişki incelenirken;
 - Yaş, cinsiyet, etnik köken, din, sosyo-ekonomik durum gibi demografik değişkenler,
 - Göç yaşı, kaç kuşaktır orada yaşadığı, yeni kültüre yerleşim süresi,
 - Göçün gönüllü ve zorunlu olması,
 - Yeni yerleşilen toplumun etnik yapısı, sosyo-politik durumu, ulusal politikalar, ev sahibi toplumun tutumları,
 - Göçmenlerin ayrımcılık deneyimi, kültürel benzerlik gibi faktörler dikkate alınmaktadır (Şeker, 2015: 17-18).
- Psikolojik uyum süreci, kişinin kültürleşme sürecinde yaşadığı değişikliklerle ilgilidir. Bireyin kişisel ve kültürel kimliğini iyi algılaması, akıl sağlığının iyi olması ve bulunduğu yeni durumdan kişisel olarak memnun olmasını içeren içsel psikolojik sonuçlar içeren psikolojik uyum sürecinde sosyal kimlik de etkili olmaktadır (Saygın ve Hasta, 2018: 313). Psikolojik uyum, depresyon, genel ruhsal rahatsızlık gibi kavramlarla görünür hale gelmektedir. Bu süreçte bireyin kişilik yapısı belirleyici olmaktadır.

Sosyo-kültürel ve psikolojik uyumun yanı sıra yaşam doyumu ve sosyal destek mekanizmalarının varlığı da bireysel uyum sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemesine yardımcı olmaktadır.

³ Kimi çalışmalarda sosyo-kültürel ve psikolojik uyuma ek olarak ekonomik uyum kavramına da yer verilmektedir. Buna ekonomik uyum da eklenmiştir. Yeni kültürde iş edinin edinememesi durumu kadar işlerinden memnun olmayanların da ekonomik uyumu da zor olmaktadır.

2.2. Kültürleşme

Sosyal yaşamdaki iki veya daha fazla grubun karşılaşması sonucu birey ve grup düzeyinde yaşanan değişim süreci kültürleşme olarak adlandırılmaktadır. Kültürleşme sürecine bağlı olarak kısa süreli ya da uzun süre hatta kuşaklar boyu devam eden değişimler söz konusu olmaktadır. Kültürleşmenin temel nedenlerinden biri göçlerdir. Göçmen gruplar kültürleşme süreci ile birlikte fiziksel, biyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel açılar başta olmak üzere pek çok açıdan değişime uğramaktadır. Göç, göç edenler için ve göç edilen bölgede yaşayanlar için köklü değişikliklere neden olmaktadır (Bilge-Zafer, 2016: 77). İnsanlar beraber yaşamayı ve birbirine uyum sağlamayı öğrenirken “kültürleşme” olarak adlandırılan bir süreç gerçekleşmektedir. Genel anlamda kültürleşme bir grubun başka bir grupla etkileşiminin sonucu olarak hem ev sahibi toplumun hem de göç ile gelen azınlığın dili, değerleri ve davranışları değişikliğe uğramaktadır. Toplumsal yapıda farklı kültürel özelliklere sahip gruplar bir arada yaşamaktadır. Grupların bir arada yaşamasının açıklanmasında kullanılan 3 boyut bulunmaktadır. Bunlar;

- Grupların bir arada gönüllü yaşaması (göçmenler). Grupların bir arada zorunlu yaşaması (mülteciler, yerli gruplar, azınlıklar).
- Hareketlilik (bazı gruplar kendi topraklarında bazıları ise toprağından uzaktır).
- Göç edilen yerde geçirilen süre (bazı gruplar kalıcı -etnik kültürel gruplar-yerli gruplar-bazı gruplar ise geçici-uluslararası öğrenciler, işçiler, sığınmacılar).

Farklı kültürlerden olan grupların birbiriyle temasını izleyen kültürel değişim sürecini kapsayan kültürleşme süreci bireysel düzeyde ele alındığında kültürlerarası etkileşimi izleyen psikolojik süreçlere karşılık gelmektedir (Güngör, 2014: 18). Kültürleşme ortamdan bağımsız değildir, kültürel yönelimin türü ve uyum açısından sonuçları makro düzeyde pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler kültürleşme koşullarını oluşturmaktadır. Birey düzeyinde yaşanan kültürleşme sürecinde kişide; fiziksel (yeni bir yer, ev vb.), biyolojik (yeni hastalıklar, beslenme alışkanlıkları vb.), sosyal (aidiyet), ekonomik (yeni iş), psikolojik (davranışsal ve kültürel) bazı değişimler yaşanmaktadır. Grup düzeyinde kültürleşme sürecinde ise sosyal yapıda, kurumlarda ve kültürel pratiklerde değişimler yaşanmaktadır.

Kültürleşme konusundaki kuram ve çalışmaların geçmişi Batı kültürüyle temas sonucu yerli kültürlerde oluşan değişimlere ilişkin antropolojik çalışmalara kadar uzansa da, psikologların bireysel süreçlere ilgisi nispeten yenidir (Güngör, 2014: 18). Kültürleşme kuramına göre gruplardan biri baskın olsa da her iki sistem de bu kültür ilişkisinden etkilenmekte ve değişikliğe uğramaktadır. Kültürleşme süreci içinde insanlar, kültürel öğeler, araçlar ve kurumlar da değişikliğe uğramaktadır. Yabancı ülkelerde uzunca bir süre kalan birey ve gruplarda gözlemlenen değişimler kültürleşmedir. Kültürleşme sürecinde ulusal politika ve programlar ile devlet ideolojisi de önemlidir. Ulusal politika programları yoluyla devlet tarafından göçmenlere destek olunması, onlara kucak açılması, maddi ve manevi yardımlarda bulunulması kuşkusuz göçmenlerin kültürleşme sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Bilge-Zafer, 2016: 87).

Kültürleşme süreci değerlendirilirken çeşitli kuramsal modeller geliştirilmiştir. Kültürleşme sürecinin kültürel değişimin, köken kültürden baskın kültüre doğru olduğunu ifade eden tek boyutlu ya da etkileşimin karşılıklı olduğunu belirten çift boyutlu modellerle kültürleşme süreci açıklanmaya çalışılmaktadır (Şeker, 2015: 11)⁴. Göçmen grupların benimsediği kültürleşme stratejilerinde bireyin “öz kültürünü” korumak isteyip istememesi başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Birey ev sahibi kültürle iletişime geçip geçmeme kararına göre farklı davranışlar sergilemektedir. Yerleşilen ülkenin ve o ülke vatandaşlarının göçmenlere karşı tutumları kültürleşme sürecini etkileyen diğer önemli faktördür. Göçmenlerin gelişi ev sahiplerinde endişeden beğeniye kadar pek çok farklı duyguya yol açmaktadır (Bilge-Zafer, 2016: 87).

Tablo 1. Kültürleşme Stratejileri

Göçmen Grupların Benimsediği Kültürleşme Stratejileri	Ev Sahibi Ülkenin (Baskın Grubun) Benimsediği Kültürleşme Stratejileri
Bütünleşme: Birey açısından kendi kimliğini sürdürmek ve baskın grupla iletişime geçmek eşit öneme sahip ise “bütünleşme” stratejisinden söz edilmektedir. Bu stratejiyi benimseyen birey, hem yaşadığı ülke vatandaşlarıyla hem de kendi etnik grup üyeleriyle sosyal faaliyetlerde bulunmayı tercih etmektedir.	Eritme Potası: Eritme potası yaklaşımının asimilasyon teorisinden farklı yanı, göçmenlerin kültürel farklılığının eritilmek suretiyle belirli bir takım süreçlerden geçilerek yok edilmesidir.
Asimilasyon/Özümseme: Kültürel kimliği sürdürmek yerine baskın kültürün benimsenmesi durumunda “asimilasyon” söz konusu olmaktadır. Birey yalnızca yaşadığı ülke vatandaşlarıyla sosyal faaliyetlerde bulunmayı tercih etmektedir. TDK tanımına göre “farklı kökenlerden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etmek” anlamına gelen asimilasyon kavramı için çeşitli tanımlar bulunmaktadır.	Ayrımcılık/Tecrit: Almanya’da yabancı nüfusa karşı daha 1960’larda göç durumu ile ilişkili bir savunmacı tutum gelişmekle birlikte, yabancı düşmanlığı, asıl olarak kendisini 1966-67’deki iktisadi durgunluk döneminde göstermiştir.
Ayrılma: Birey kültürel kimliği sürdürmeyi tercih ediyor ve baskın kültür ile etkileşimden kaçıyor “ayrılma” stratejisinden söz edilmektedir. Bu stratejiye sahip bireyler yalnızca kendi etnik grubunun üyeleriyle sosyal faaliyetlerde bulunmayı tercih etmektedir.	Dışlama/Reddetme: Sosyal dışlanma kavramının kökleri klasik sosyolojide bulunabilir ancak kavramın modern kullanımı sosyolojik olmaktan çok politiktir. Sosyal dışlanma içinde ele alınan gruplar içinde göçmenler önemli bir yer tutmaktadır.
Marjinalleşme: Kültürel sürekliliği sağlama ve baskın gruplarla etkileşim kurma istek düzeyi düşükse “marjinalleşme” durumu söz konusu olmaktadır.	Çok Kültürlülük: Asimilasyon ve entegrasyon teorileri, göçmenlerin kendi istekleri ve tercihleriyle bir başka ülkeye göç etmiş olduklarından dolayı kendilerine dair belirli özelliklerinden taviz verebileceklerini öngörmekte iken; çok kültürlülük ise farklılıkların sistem içinde kendine has özellikleriyle var olabilmelerini kabul etmektedir

Kaynak: Şeker, 2015: 19; Çağlar ve Onay, 2015: 41; Günlü, 2003: 278; Dedeoğlu, 2011: 29; Çağlar ve Onay, 2015: 55; Berry, 2009’dan aktaran Saygın ve Hasta, 2018: 302.

Uyum sürecinde bütünleşme stratejisi önemlidir. Özellikle sosyo-kültürel uyum ile bütünleşme ilişkilidir. Avusturya, Kanada ve ABD gibi göçmen toplumlarda

⁴ Tek boyutlu küreselleşme yaklaşımına gelen eleştiriler iki boyutlu yaklaşımın gelişmesine yol açmıştır. İki boyutlu kültürleşme yaklaşımına göre; baskın kültür (ev sahibi kültür) ile baskın olmayan kültür (orijinal kültür, azınlık ya da göçmen kültürü) birbirinden bağımsızdır. Bu yaklaşımın en önemli temsilcisi John W. Berry’dir.

“bütünleşme stratejisi” uyumu etkileyen kültürleşme stratejisidir. Fransa, Almanya, Birleşik Krallık gibi göçmen gruplardan oluşmamış toplumlarda ayrılma ve asimilasyon gibi kültürleşme stratejileri psikolojik uyumu olumlu yönde etkilerken sosyo-kültürel uyumla olumlu ilişki içinde değildir (Şeker, 2015: 19). Asimilasyon kültürel özümseme olarak da adlandırılmaktadır (Çağlar ve Onay, 2015: 41). Marjinalleşme stratejisinde birey, ne yaşadığı ülke vatandaşlarıyla ne de kendi etnik grubunun üyeleriyle sosyal faaliyetlerde bulunmayı tercih etmemektedir (Berry, 2006: 309’dan aktaran Çağlar ve Onay, 2015: 40). Çok kültürlülük benimsendiğinde; göç alan çok uluslu ülkelerde, azınlık ve ana akım toplumda bireylerin bir arada yaşamalarını kolaylaştıracak önlemlere de yaygın bir biçimde yer verilmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte insanların ihtiyaçlarının, çalışma alanlarının ve ulaşım imkânlarının artması çok ulusluluğu ve çok kültürlülüğü de beraberinde getirmiştir. Bunun sonucu olarak da neredeyse tüm toplumlarda tek kültür, tek dil ve tek kimliğe bağlı yapılar sürdürülemez hale gelmiştir (Berry, 2009’dan aktaran Saygın ve Hasta, 2018: 302).

2.3. Kültürleşme ve Uyum Süresini Etkileyen Faktörler

Kültürleşme ve uyum süreci geçici bir süreç değildir. Göç ile gelen ilk nesillerden son nesillere kadar devam edecek olan bir değişim, dönüşüm, benimseme ya da benimsememe sürecidir.

Tablo 2. Kültürleşme ve Uyum Süresini Etkileyen Faktörler

Kültürleşme ve Uyum Sürecini Etkileyen Faktör	Açıklama
Eğitim Düzeyi	Eğitim düzeyinin yüksekliği gerek göçmenlerin geldikleri topluma uyum sağlamaları bakımından gerekse ev sahibi toplumun üyeleri bakımından uyum ve kültürleşme sürecini destekleyen bir durum yaratmaktadır.
Dil	Kültürleşme sürecine giren kişiler ya da grupların aynı dili konuşuyor olmaları her iki toplum açısından da uyum ve kültürleşme sürecine olumlu etkide bulunmaktadır. Her iki toplumun farklı dil konuşuyor olması kültürleşme sürecini olumsuz yönde etkilerken aynı dilin konuşuluyor olması bu süreci olumlu yönde etkilemektedir.
Cinsiyet	Erkek göçmenler ana akım kültürde göçmen kadınlardan daha çabuk ve daha iyi uyum sağlamaktadır. Evrensel cinsiyet rolleri bu konuda belirleyici olmaktadır. Bu noktada sosyal çevre etkenlerinin çok büyük önemi vardır. Örneğin erkek çalışıyor ve kadın evde oturuyorsa ve ayrıca destek alabileceği bir sosyal çevreden de yoksunsa ise depresyona düşme riski bir hayli fazla olmaktadır. Kadınların mülteciliğin bütün aşamalarında hem fiziksel, hem cinsel, hem ruhsal olarak saldırılara maruz kalma olasılığı daha yüksektir.
Göç Edilen Ülkede Kalış Süresi	Kültürleşme ve uyum sürecinde yaş ve ülkede kalış süresi önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak küçük yaşta göç eden ve yerleştiği yerde uzun süre yaşayan bir kimsenin kültürleşme sürecinin daha başarılı geçtiği söylenebilir.
Yaş	Genç yaşta göç edilmiş olması ve göç edilen ülkede uzun süre ikamet edilmiş olması kültürleşmeyi olumlu yönde etkilemektedir. İkinci kuşak göçmenler bu konuda daha başarılı olmaktadır.
Medeni Durum	Evli bireylerin kültürel uyum süreci bekâr bireylere göre daha geç tamamlanmaktadır.
Din	Dini inançları farklı olsa da göçmen ve ana akım topluluk üyelerinin birbirlerini tanımaları, alışmaları ve kaynaşmaları zaman almaktadır.

Sosyal Kimlik ⁵	Bireyin öz kültürel kimliğe bağlılık düzeyi arttıkça kültürleşme azalmaktadır. Sosyo-psikolojik entegrasyonun tam olarak gerçekleşmesi, göç yoluyla bireylerin, bu göçmenlik olgusunun kendisi için taşıdığı anlamı tam olarak anlayabildiği, yeni topluma uyumu için sağlıklı bir "kimlik" oluşturmasına bağlıdır.
Sosyal mesafe	Sosyal mesafe, kişiler arası ilişkilerde bireyin karşı taraf ile kendileri arasında uygun gördükleri yakınlıktır. Bireyin kendi grubu ile diğer grubu ne derece algıladığı ya da algılamadığı sosyal mesafeyi belirleyen en önemli unsurdur.
Algılanan Ayrımcılık	Algılanan ayrımcılıkta kişilerin ya da grupların maruz kaldıklarını düşündükleri ayrımcılığın sıklığı ya da şiddeti söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda kişi ayrımcılığı "maruz kaldığı ayrımcılığın sosyal grubu ya da sosyal kimliği ile ilgili olduğunu düşünmesi" ya da "maruz kaldığına inandığı ayrımcılığın hak edilmemiş ve haksız olduğuna inanması" biçiminde iki farklı şekilde algılanmaktadır.

Kaynak: Südaş ve Mutluer, 2010: 31; Saygın ve Hasta, 2018: 317-319; Türker ve Yıldız, 2015: 27.

Bu süreçte, eğitim düzeyi, dil, cinsiyet, kalış süresi, medeni durum, din, sosyal kimlik, sosyal mesafe ve algılanan ayrımcılık gibi rol almaktadır.

3. ZORUNLU/KİTLESEL GÖÇ VE UYUM POLİTİKALARI

Göç zorunlu ve gönüllü olabilmektedir. Zorunlu göçler bireysel olarak da gerçekleşebilmektedir. Ancak kişileri göçe zorlayan nedenler göz önünde bulundurulduğunda ağırlıklı olarak kitlesel göçler, mülteci akınları biçiminde ortaya çıktığı söylenebilir. Mülteci akınlarının en önemli nedeni iç çatışma ve baskıcı rejimlerdir. Dünya tarihinin farklı dönemlerin ve farklı bölgelerde baskıcı rejimler söz konusu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Baskıcı rejimler, savaşlar ve çatışmalar "kazanan" ve "kaybeden" tarafları ortaya çıkarmaktadır. Kaybedenler için ise çoğu zaman göç etmek bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde insanlar iklim değişikliklerine bağlı sorunlar nedeniyle de yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalabilmektedirler.

Bu durumda toplumsal olarak da bir kabul ve benimseme süreci söz konusu olmaktadır. Uyum ve kültürleşme başlıkları altında ele alındığı üzere bu süreç otomatik ve sancısız değildir. Göçmenler genellikle suç oranları ile bağlantılı olarak görülmektedir. Bu nedenle de toplumda güvensizlik ve korku kaynağı olarak da görülen göçmenler günlük yaşamda "öteki" olarak anılmaktadır (Saçan-Cizdan ve Tabak, 2017: 30). Dolayısıyla "güvenlik" perspektifi yerine "mülteci ve göçmen odaklı" ve "insan hakları odaklı" perspektifler olarak özetlenebilecek bakış açılarına ihtiyaç duyulmaktadır (Ekşi, 2015: 134).

Uyum ve kültürleşme sürecinde gelen mülteci/göçmen gruplar topluma uyum sağlamak için ikinci bir sosyalleşmeden geçmek zorundadır. Bu nedenle göçmen için uyum programları hazırlanmaktadır (Tekin, 2007: 49). Son 20 yıldır Batı toplumlarında mülteciler ve sığınmacılara karşı önyargı, korku ve nefret artmaktadır. "Yoksulların

⁵ Sosyal psikoloji literatüründe göçmen gruplar ile yerel halk arasındaki ilişkiler "sosyal kimlik" kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır (Şeker, 2015: 10). Bu kurama göre bireyler içinde buldukları sosyal grubun konumunu diğer gruplar ile karşılaştırarak belirlemektedir. Günlük yaşamda farklı gruplar arasında çeşitli nedenlerle (göç, geçici ikamet, turizm, uluslararası eğitim vb.) isteyerek ya da istemeden etkileşimler olmaktadır. Bu etkileşimlerin sonucu olarak da değişimler yaşanmaktadır.

işgali”, “Avrupa’nın saldırıya uğraması” şeklinde değerlendirilen göçmen akımı sonucu ülkede ücretlerin düşeceği, yerli nüfus arasında işsizliğin yüksekliği, doğurganlık oranı yüksekliği nedeniyle sosyal sistemin çökeceği, ulusal kimliğin tehlikeye düşeceği gibi ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel argümanlarla da göçmenler istenmemektedir (Deniz, 2014: 179). Örneğin Hollanda Adalet Bakanlığı ve İstatistik Bürosu tarafından Hollanda kökenli olmayanların bütünleşmelerini izlemek amacıyla “Uyum Monitörü” adı verilen bir veri tabanı oluşturulmuştur (Gelekçi, 2014: 196). Ulusal düzenlemelerdeki tüm çabalara rağmen göçmenler yeni yerleştirdikleri toplumlarda ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Örneğin, yerel halktan daha yüksek işsizlik sorunu yaşamaktadır İş bulduklarında da düşük ücret ve kötü çalışma koşullarına maruz kalmaktadır. İnsan hakları ihlalleri, ayrımcılık, dışlanma ve emek sömürüsü ile yoğun bir biçimde karşılaşan göçmenlere yönelik olarak makro ölçekli politikalar üretilmelidir (Türker ve Yıldız, 2015: 23).

3.1. Uyum Politikaları

Modern devlet yapısında göçmen gruplarla ilgili politikalar, yasalar ve uyum (ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel) ile ilgili kamu politikaları çoğulcu ideolojiden etnik ideolojiye kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir. Göçmenlerin yeni geldikleri kültürle ilişkilerini düzenleyen göçmen politikaları ve göçmenlerin ev sahibi toplumla bütünleşmesine yardımcı olan uyum politikaları bulunmaktadır. Devlet genel olarak eğitim sistemi, kamu yönetimi ve medya aracılığıyla göçmenlik ve uyum konusundaki ideolojik durumunu meşrulaştırarak kamu tutumlarını ve politikalarını etkilemektedir (Şeker, 2015: 9). Uyum politikaları ev sahibi toplum ve göçmen grup üyelerinin kültürleşme sürecinden etkilenmekte ve bu süreci etkilemektedir. Grupların kültürleşme eğilimi sosyal veya politik bir boşlukta değil, devletin uyum politikaları ile etkileşimli bir bağlamda ortaya çıkmaktadır.

3.2. Toplumsal Kabul

İnsanların mekânla kurdukları bağ insana dair olanı anlamlı kılar. Ancak göç bu bağ zedeleyici önemli bir unsurdur. İnsanlar çeşitli nedenlerle buldukları mekânı terk ederler. Terk edilen ve yerleşilen yer ile göçmenler ve göçülen yerdekilerin nicel ve nitel özellikleri farklıdır. Dolayısıyla her göç birbirinden farklıdır Geçici koruma altındaki Suriyeliler örneğinde, göçün sosyal doku, yapı ve ilişkiler üzerindeki etkisinin yeni baştan gözden geçirilmesi gereklidir. Türkiye’ye gelen geçici koruma altındaki Suriyeliler arasında kadın ve çocuk oranı yüksektir, komşuluk ve evlilik alanlarında sorunlar yaşanmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 19; Şeker-Sirkeci ve Yüceşahin, 2015: 2).

4. TÜRKİYE’DEKİ GÖÇMEN/MÜLTECİLER VE UYUM

Türkiye tarihi boyunca farklı şekillerde göç ve sığınma hareketlerine sahne olmuştur. Son yıllarda Türkiye’nin aldığı göç, verdiği göçü geçmiştir. Daha önceleri göç veren bir ülke konumunda iken günümüzde göç alan, göç veren ve geçiş ülkesi konumunda olan Türkiye 2011 yılından itibaren de ortaya çıkan kitlesel mülteci akını nedeniyle tarihinin en büyük nüfus hareketini yaşamaktadır.

Türkiye farklı dönemlerde uluslararası göç ve sığınma hareketlerine sahne olmuştur. Bu hareketlerin en somut örnekleri şu şekilde özetlenebilir; 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişi, 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişi, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi, 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişi, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişi, 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişi, 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişi, 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi ve 2011 yılından itibaren Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3.5 milyon kişi Türkiye'ye gelmiştir. Özetle, Türkiye 1922'den günümüze kadar 5 milyondan fazla kişiye kucak açmıştır. Bu sayıya çalışma ve eğitim gibi amaçlarla gelen yabancılar dâhil değildir (<http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-tarihi>).

Türkiye'deki göçmenler genel olarak dört gruba ayrılabilir. Bunlar; i. Eski SSCB'den gelen kayıtdışı göçmenler, ii. transit göçmenler, iii. Orta Doğu'dan, İran ve Irak'tan Asya'dan Afrika'dan gelen göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, iv. kayıtlı yabancılar (Pusch, 2013: 126; Deniz, 2014: 184). 2011 yılından itibaren bu ayrıma beşinci grup olarak Suriyeliler de eklenebilir. Türkiye'ye farklı zamanlarda gelmiş olan grupların tabi oldukları hukuki statüler gibi uyum süreçleri de farklı olmaktadır. Ancak bu gruplar arasında geçici koruma altında bulunan Suriyeliler gelen nüfus kitlesinin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda üzerinde en fazla düşünülmesi gereken grubu oluşturmaktadır.

5. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER VE UYUM

Suriye 877 km'lik kara sınırı ile en uzun kara sınırına sahip olduğumuz bir ülkedir. Bu sınırın uzunluğu yanında Türkiye ile Suriye arasında tarihi, kültürel ve sosyal bağlar bulunmaktadır. Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkelerinden kaçarak gelen Suriyelilerin Türkiye'de barınma merkezlerine yerleşmeleri ilk olarak Mayıs 2011'de olmuştur. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından verilen rakamlara göre Mayıs 2011'de sığınmacı sayısı 260 kişidir⁶ (Paksoy, Koçarslan, Kılınç ve Tunç, 2015: 143). AFAD tarafından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerinden yararlanılarak hazırlanan ve yayımlanan 21.05.2018 tarihli verilere göre Türkiye'de bulunan toplam Suriyeli sayısı 3.593.864 kişidir. 10 ildeki 20 kampta yaşayan Suriyelilerin sayısı ise 215.936 kişidir (<http://www.afad.gov.tr>).

Zorunluluktan kaynaklanan göçe bağlı olarak Türkiye'ye sığınan göçmen sayısı oldukça fazladır. Türkiye göçün en tehlikeli türü olan siyasal ve güvenlik nedeniyle ortaya çıkan büyük kitlesel göç ile karşı karşıya kalmıştır. Bu göç türü hem çok hızlı hareket etmekte hem de geriye çevrilemeyecek ölçüde büyük insan nüfusunu içermektedir (Günay-Atılğan ve Serin, 2017: 51).

Türkiye ise mültecilere en başından beri açık kapı politikası uygulamaktadır. UNHCR 2014 raporuna göre Türkiye, tarihinde ilk kez en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir. Suriyeli sığınmacılar artık Türkiye'nin bir gerçeğidir. Bu aşamada, yaşanan gelişmelerin olumsuz etkilerini azaltacak ve olumlu etkilerini

⁶ Söz konusu tarihte "Geçici Koruma Statüsü" tanımlanmamış olduğundan gelen Suriyeliler "misafir", "sığınmacı" vb. olarak adlandırılmaktaydı.

daha fazla hayata geçirecek önlemler üzerinde durulmalıdır. Bu bağlamda Türkiye halkının tepkisini önlemeyi de içeren geniş kapsamlı bir “Suriyeli sığınmacı politikası” acilen hayata geçirilmelidir (Üstün, 2016: 8).

Uluslararası göç ve mülteciler sorunu kontrolsüzce yoğun bir biçimde gerçekleştiğinde hedef ülkede yabancı korkusu ve etnik şiddet gibi güvenlik tehdidine dönüşebilmektedir. Siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıları olumsuz etkileyen bu durum Suriyeli mülteciler örneğinde de görülebilmektedir (Deniz, 2014: 176).

Suriye’den gelen en büyük göç dalgasında temel ölçüt “misafirlik ve vicdani etkiler” olmuştur. Suriyeli mülteciler konusunda başta Avrupa ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkeler iyi bir sınav verememişlerdir. Tablo 3’te yer alan verilerden de görüldüğü gibi Avrupa’daki Suriyeli mülteci sayıları oldukça düşüktür.

Tablo 3. Avrupa’daki Suriyeli Mülteci Sayıları

Ülke	Mülteci Sayıları	Ülke	Mülteci Sayıları
İsveç	105.889	Litvanya	32
Norveç	11.246	Letonya	89
Danimarka	17.913	Estonya	42
Almanya	218.186	Macaristan	72.004
Hollanda	29.813	Slovenya	201
Belçika	14.850	Hırvatistan	365
Birleşik Krallık	8.792	Sırbistan ve Kosova	313.035
İrlanda	149	Romanya	2.470
Lüksemburg	772	Bulgaristan	17.089
İsviçre	11.974	Yunanistan	5.129
Fransa	10.281	Arnavutluk	205.587
İspanya	8.365	Karadağ	2.975
Portekiz	206	Bosna-Hersek	103
İtalya	2.451	Kıbrıs	3.185
Avusturya	34.154	Malta	1.222
Çek Cumhuriyeti	369	İzlanda	43
Polonya	757	Makedonya	2.109
Finlandiya	1.127	Slovakya	62
Toplam	897.645		

Kaynak: Harunoğulları, 2016: 32.

Türkiye yoğun ve sürekli göç dalgasına maruz kalan aynı zamanda uluslararası göç için transit ülke durumuna gelmiş bir ülkedir. Bu durum kimi yazarlarca da “bekleme odası” konumu olarak da ifade edilmektedir. Türkiye, Suriye iç savaşının ilk dönemlerinden itibaren bölgedeki sorunlardan doğrudan ve yakinen etkilenen ülkelerin başında gelmektedir (FORUM 7, 2016: 153).

6. SONUÇ

Uyum ve toplumsal kabul genellikle birlikte ele alınan kavramlardır. Ancak gelenlerin uyumu ve geldikleri toplumun kabulü geçici koruma altındaki Suriyeliler örneğinde farklı bir boyut kazanmaktadır. Geldikleri ilk dönemlerde “canlarını kurtarmak” temel hedef olduğu için talepleri çok temel düzeyde olan Suriyeliler bu dönemde Türkiye’de de “misafir” olarak görüldüklerinden daha yüksek uyum ve toplumsal kabul ortamı buldukları söylenebilir. Ancak zaman geçtikçe ilk günlerde

yaşanan olumlu duygular ve toplumsal kabul durumu değişikliğe uğrayabilir. Yoğun bir biçimde göçmen alan, mülteci akınlarına sahne olan ülke ve bölgelerde çok sayıda örneği bulunan bu durum çözümü kolay olmayan bir çatışma alanı yaratmaktadır.

Uyum göçmenler, uluslararası öğrenciler, geçici çalışma için gelenler, mülteciler, sığınmacı ve geçici koruma kapsamındakiler gibi farklı amaçlarla göç eden gruplar için farklı anlamlar taşımakla birlikte önemi giderek artan bir konudur. Kültürler arası ilişkilerde birey ve grupların birbirini tanınması, öğrenmesi, değişmesi, uyması zaman almaktadır. Baskın toplum göçmenlerin kamu yaşamına katılımlarında yansız ve tam fırsat eşitliğine dayanan davranışlarda bulunmasına rağmen grup ve birey tarafından ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalabilmektedir.

Kitlesel göç ile Türkiye'ye gelen ve kendilerine geçici koruma statüsü verilen Suriyeliler örneğinde, eğitimden emek piyasalarına, sağlıktan yoksulluğa kadar pek çok alanda sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar uyum süreci açısından incelendiğinde ortaya çıkması istenmeyen ya da mücadele edilmesi gereken alanlardır. Ancak bu noktada en temelde uyum süreçleri artık geldiği toplumda yaşamaya devam edecek olan gruplar bakımından söz konusu iken Suriyeliler kendilerine verilen hukuki statünün (geçici koruma kapsamındakiler) ve gerek kendileri gerekse Türkiye'de yaşayanların hissettikleri "geçicilik" nedeniyle aslında uyum politikaları kapsamında değerlendirilemeyecek bir gruptur. Bu durumu destekleyen başka bir boyut ise gelenlerin sayıca çokluğu, yani kitlesel bir nüfus hareketinin söz konusu olmasıdır. Bu bağlamda uyum, afet ve acil durum politikaları ile bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Elbette bu bakış açısı yaşanan kitlesel göçün sosyal doku, toplumsal yapı ve toplumdaki kişiler ve kurumlar arası ilişkiler üzerindeki etkisinin yeni baştan gözden geçirilmesi gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır.

Kaynakça

- Bilge-Zafer, A. (2016). Göç çalışmaları için bir anahtar olarak "kültürleşme" kavramı. *UÜ. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(30), 75-92.
- Canbey-Özgüler, V.; Erdoğan, M. & Demirkaya, S. (2018). Göç kavramına ilişkin temel bilgiler. İçinde Canbey-Özgüler, V. (Ed.). *Göç ve Göçmen Sorunları* (ss. 3-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Çağlar, A. & Onay, A. (2015). Entegrasyon/uyum: kavramsal ve yapısal bir analiz. İçinde B. D. Şeker; İ. Sirkeci & M. M. Yücesahin (Eds.), *Göç ve Uyum* (ss. 33-64). London: Transnational Press.
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de göçmenlerin dışlanması: istanbul hazır-giyim sanayiinde çalışan azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), 27-48.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18(1), 175-204.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan, *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.
- Ekşi, B. (2015). Avrupa'da Göç ve mülteci araştırmaları üzerine bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 24, 131-137.

- FORUM 7 (2016). Can pazarından hayat savaşı'na: zorunlu göç ve sığınmacılar. *Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Forumlar Dizisi, İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No.54, 151-195.
- Gelekçi, C. (2014). Avrupa'da yaşayan Türklerin Türkiye ile bağları ve evlilik göçü. *Bilig*, Güz 71, 179-204.
- Güngör, D. (2014). İkinci kuşak Avrupalı Türklerde psikolojik entegrasyon ve uyum: çift boyutlu kültürleşme temelinde karşılaştırmalı bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 16-31.
- Günay, E.; Atılğan, D. & Serin, E. (2017), Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 37-60.
- Günlü, R. (2003). Göç, kimlik ve öğrenme: Bilincin toplumsal örgütlenmesi, *Mülkiye*, XXXII, Sayı 240, 269-284.
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kente uyum sorunu, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 995-1014.
- Kolukırık, S. (2014). Uluslararası göç ve Türkiye: Yerel uygulamalar ve görünüm, *Zeitschrift für die Welt der Türken ZfWT*, 6(2), 37-53.
- Paksoy, H. M.; Koçarlan, H.; Kılınç, E. & Tunç, A. (2015). Suriyelilerin ekonomik etkisi: Kilis ili örneği, *Birey ve Toplum*, 5(9), 143-173.
- Perşembe, E.(2005). Kimlik ve uyum arasında Almanya'da Türk göçmenler, *EKEV Akademi Dergisi*, 9(23), 271-284.
- Pusch, B. (2013). Karşı istikametten göç: Türkiye'deki yüksek vasıflı alman kadınlar, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, Sayı 2013/2, 123-149.
- Saçan, S.; Cizdan, G. & Tabak, H. D. (2017). Aydın halkının Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısının incelenmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Saygın, S. & Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10 (3), 302-323.
- Südaş, İ. & Mutluer M. (2010). Daha iyi bir hayata doğru: "yaşam biçimi göçü", *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(1), 31-47.
- Şeker, B. D.(2015). Göç ve uyum süreci psikolojik bir değerlendirme, İçinde B. D. Şeker; İ. Sirkeci & M. M. Yüceşahin (Eds.), *Göç ve Uyum* (ss. 9-21). London: Transnational Press.
- Tekin, U.(2007). Avrupa'ya göç ve Türkiye, İÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, N0.37, 43-56.
- Türker, D. & Yıldız, A. (2015). Göçmenlerde sosyo-psikolojik entegrasyon analizi, Betül Dilruba Şeker, İbrahim Sirkeci ve M. Murat Yüceşahin (Eds.), *Göç ve Uyum*, içinde (ss. 23-31). London: Transnational Press.
- Üstün, N. (2016). *Suriyelilerin Türk işgücü piyasasına entegrasyonu sorunlar öneriler*, Konya Ticaret Odası Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü Araştırma Raporu. Erişim tarihi: 07.02.2018, <http://www.afad.gov.tr>

Ek Tablo 1: Göçmen ve Göçmen Benzeri Kavramlar

Kavram	Açıklama
Yabancı	Yabancı kavramı, yalnızca yabancı devlet vatandaşı olanları kapsayan dar bir kavramı ifade etmemektedir. Yabancı kavramı; yabancı devlet vatandaşı olanları, hiçbir devlet vatandaşlığına sahip olamayan vatansızları, göçmenleri/muhacirleri, mültecileri ve sığınmacıları, NATO mensuplarını, uluslararası kuruluşlarda çalışanları ve diplomatik temsilciliklerde olduğu gibi özel statüdeki yabancıları kapsamaktadır.
Göçmen	Sözlük anlamı itibarıyla; siyasi, dini, iktisadi ve özel nedenlerden dolayı başka bir ülkede sürekli olarak yerleşmek amacıyla gelen ve bu nedenle bulunduğu yerden/ülkeden ayrılan kişiler göçmen olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik, dini, siyasi vb. nedenlere bağlı olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek yerleşmek amacıyla ile başka bir ülkeye giden kişiler göçmen olarak ifade edilmektedir. Göçmen tanımlamasında genel olarak ekonomik durumunu düzeltmek için, nispeten gönüllü olarak yer değiştirme durumu söz konusudur.
Mülteci	Vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devleti ekonomik, siyasi ya da sosyal nedenlerle zorla veya kendi isteği ile terk eden ve başka bir ülkeye geçici olarak sığınan kişi mülteci olarak ifade edilmektedir. Ayrıca mülteci, yeni bir ülkenin vatandaşlığına geçmemiş ve herhangi bir devletin diplomatik koruması altında bulunmayan kişidir.
Sığınmacı	Sığınmacı uluslararası hukuk anlamında mülteci başvurusunu yapmış, ancak henüz işlemleri tamamlanmamış olan yabancıyı ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında sığınmacı, mülteci statüsünü henüz kazanamamış olan kişidir.
Vatansız	Hiçbir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan kişiler vatansız olarak kabul edilmektedirler. Diplomatik korumanın vatandaşlığına bağlı olması sebebiyle vatansızlar korumadan mahrum bırakılmışlardır. Vatansızlık; hukuki vatansızlık veya fiili vatansızlık şeklinde olabilmektedir
Yerinden Edilmiş Kişiler	Bu kişiler buldukları ülke sınırları içinde çeşitli ekonomik, sosyal ve çevresel nedenlerle yer değiştirmek zorunda kalmış, yerinden edilmiş kişilerdir. Son yıllarda ortaya çıkmış bir kavram olan yerinden edilme, özellikle soğuk savaş döneminden sonra gündeme gelmiştir. İnsanların yaşadıkları yerden kendi hükümetleri veya vatandaşları tarafından zorla ve planlı bir şekilde koparılıp göçe zorlanmaları halidir. Kendi topraklarını iradeleri dışında terk etmeye zorlanan ve komşu devlet ülkelerine göç edemeyen bu kişiler, ülkeleri içindeki farklı bölgelere göç etmektedir ve böylece zorunlu bir iç göç yaşamaktadır.
Uluslararası Koruma	Uluslararası koruma; 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 Protokolleri, Uluslararası Kızıl Haç Komitesinin (ICRC) inisiyatif hakkı, Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri (ILO) ve insan hakları belgeleri gibi hukuki belgelerde öngörülen haklara devletlerin saygı göstermesini sağlamak için antlaşma yoluyla görevlendirilen bir örgütün sağladığı hukuki korumayı ifade etmektedir
İkincil Koruma	Uluslararası toplum, sığınma hareketlerini uluslararası hukuk alanında düzenlemeye başladığından bu yana, koruma arayanların, tek bir hukuki tanımlama kapsamına dâhil edilemediği gözlenmiştir. Avrupa devletleri uygulamada, mülteci tanımlamasına uyamayan, fakat uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin de Facto (fiili) mülteci, savaş mültecisi, insani sığınmacı gibi statüler altında ülkelerinde kalmalarına izin vermektedirler. Bu kişilere bazı devletler sadece geri göndermeme ilkesinin gereği olarak barınmaya izin vermekte, bazıları ise barınma ile birlikte birtakım temel hakları da yasal olarak tanımaktadır. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımına girmediği için mülteci olarak nitelendirilmemekle birlikte, hayatı ve özgürlüğü tehdit altında olduğu için ya da başka nedenlerle kaçtıkları ülkeye dönme konusunda haklı korkuları olan ve kendilerine uluslararası koruma sağlanan kişiler bulunabilmektedir

Kaynak: Canbey-Özgüler; Erdoğan ve Demirkaya 2018: 13-22.